

ทำไมต้องมีกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนา ปุญญฤทธิ

กุมภาพันธ์ 2554

นอกเหนือจากกิจกรรมการเล่นและการปฏิบัติอื่นๆแล้ว ในสถานศึกษาปฐมวัยยังมีอีกหนึ่งกิจกรรมที่มีความสำคัญและจัดให้เด็กได้ปฏิบัติเป็นประจำคือ กิจกรรมศิลปะ ซึ่งจัดอยู่ในรูปของกิจกรรมที่ให้เด็กได้เลือกตัดสินใจ ลงมือกระทำ และแสดงผลงานที่เกิดจากการกระทำ กิจกรรมศิลปะจึงเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองการพัฒนาเด็กได้ครบทุกด้าน

กิจกรรมศิลปะกับการพัฒนาเด็กโดยรวม

โฟร็อบเอล (Froebel, 1826) บิดาแห่งการศึกษาปฐมวัย ชาวเยอรมัน เป็นผู้ที่ทำให้แนวคิดในการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยว่า เด็กปฐมวัยควรได้รับการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาในทุกส่วนไปด้วยกัน การศึกษาสำหรับเด็กจึงมิใช่เป็นการศึกษาเพื่อให้เด็กเป็นบุคคลพิเศษที่มีความเป็นเลิศ ซึ่งกล่าวได้ว่า เป็นการแสดงแนวคิดแรกของแนวทางการพัฒนาเด็กโดยรวม และจากนั้นมากกว่าสองศตวรรษ ความเชื่อเรื่องการพัฒนาเด็กโดยรวมก็ยังเป็นแนวทางของการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ยึดถือกันมา โดยตลอด (Fox and Diffily, 2002 : 146)

ความสำคัญของการพัฒนาเด็กโดยรวม ได้เป็นหลักการของการจัดการศึกษาปฐมวัยสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยองค์ความรู้ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา ข้อค้นพบต่างๆ ในปัจจุบันเป็นการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงลักษณะของพัฒนาการของเด็กที่สัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นในแต่ละส่วน การ์ดเนอร์ (1993) นักจิตวิทยาทางสมองที่เป็นผู้ศึกษาพบถึงความฉลาดทางปัญญาของมนุษย์ และก่อตั้งทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple intelligences theory) ระบุว่า มนุษย์มีความฉลาดทางปัญญาอยู่หลายด้าน ซึ่งในข้อค้นพบในขณะนี้ คือความฉลาด 9 ด้าน ซึ่งความฉลาดในทุกด้านจะทำงานร่วมกัน ขณะเดียวกันสามารถพัฒนาความฉลาดให้สูงขึ้นได้โดยการสนับสนุนจากการให้เด็กได้รับประสบการณ์จากสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และกิจกรรมที่让孩子ได้ใช้ความฉลาดในการลงมือปฏิบัติ คือ กิจกรรมศิลปะ ที่让孩子ได้คิดว่า จะทำอะไร และใช้กระบวนการอะไร จะใช้สื่ออุปกรณ์อะไร จะสร้างอย่างไร และคาดว่าจะเกิดผลอย่างไร ซึ่งจากกิจกรรมดังกล่าวเด็กจะต้องอาศัยความฉลาดในทุกด้านมาปฏิบัติร่วมกัน และขณะที่ปฏิบัติการอยู่นั้น ความฉลาดในทุกๆ ด้านจะได้รับการกระตุ้นและเกิดประสบการณ์ทำให้เกิดการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน กิจกรรมศิลปะจึงเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่นำมาใช้ในการพัฒนาเด็กตามหลักของการพัฒนาเด็กโดยรวม (วัฒนา ปญญฤทธิ์.2553 : 71)

กิจกรรมศิลปะกับการพัฒนาการโดยรวมของเด็ก

จากหลักการพัฒนาเด็กโดยรวมมาสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาปฐมวัย จึงจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ ทั้งการเล่น การร้องรำทำเพลง การเคลื่อนไหว การเล่นกับสื่อวัสดุ การปฏิบัติการในรูปแบบต่างๆ การเล่นตามมุมการเรียนรู้ การทำเลียนแบบรวมทั้งการทำกิจกรรมศิลปะ ซึ่งมีนักวิชาการได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของกิจกรรมศิลปะกับการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก ดังนี้

ศิลปะกับพัฒนาการทางสังคม อารมณ์ จิตใจ

มีงานวิจัยที่สนับสนุนว่าจากการทำกิจกรรมศิลปะ ที่เปิดโอกาสให้มีอิสระในการเลือกและตัดสินใจเอง จะช่วยพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองของเด็ก ตลอดจนสร้างความรู้ความเข้าใจในตนเอง เด็กจะเริ่มคิดตั้งแต่เลือกเรื่องหรือประเด็นที่จะทำงาน คิดว่าจะใช้วัสดุอะไร จะใช้วิธีการอะไรบ้าง การคิดถึงความสัมพันธ์ของวัสดุและวิธีการ การคาดหวังถึงผลของการทำงานซึ่งมาจากกระบวนการดังกล่าว ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เอง เด็กจะได้แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด และถ่ายทอดประสบการณ์ ความคิด ความเห็นของตนเองออกมา และหากเป็นการทำกิจกรรมแบบกลุ่ม เด็กจะเรียนรู้ถึงการทำงานร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความคิด การรับฟังความคิดเห็น การขยายประสบการณ์ของตน การยอมรับคำติชมของผู้อื่น การเรียนรู้เทคนิค และวิธีการต่างๆ จากผู้อื่น การรู้จักแบ่งปัน การรอคอย การเอื้อเฟื้อ การร่วมมือ และรวมทั้งการเรียนรู้ถึงความสำคัญของความคิดของผู้อื่นที่มีความสำคัญเช่นเดียวกับความคิดของตน

นอกจากนี้ จากการวิจัยพบว่าจากการทำกิจกรรมศิลปะ เด็กจะรู้สึกสบาย ผ่อนคลายไม่เครียด และมีความสุข เพราะได้ทำในสิ่งที่ตนสนใจ เพลิดเพลิน สามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ตามความสามารถ ได้ควบคุมวัสดุและกระทำตามวัตถุประสงค์ ทำให้ส่งผลต่อสภาวะทางอารมณ์ ซึ่งสภาวะดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์

กับการทำงานของสมองและส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันการทำกิจกรรมที่ได้ใช้การคิดสร้างสรรค์จะทำให้เกิดการรับรู้ เข้าใจ สิ่งที่มีความหมาย และเข้าใจถึงวิธีการสำรวจสิ่งต่างๆ เพื่อสร้างสรรค์ความรู้ต่อไป

ศิลปะกับการพัฒนาอวัยวะและกล้ามเนื้อ

จากกิจกรรมศิลปะ เด็กจะได้ทำงานโดยใช้อวัยวะทั้งกล้ามเนื้อมัดใหญ่และอวัยวะที่เป็นกล้ามเนื้อเล็ก รวมทั้งการทำงานประสานสัมพันธ์ของอวัยวะต่างๆ เช่น การวาดภาพขนาดใหญ่ ต้องใช้ท่อนแขนในการวาดวงแขน ให้ได้ระยะของเส้นที่ต้องการ การใช้อวัยวะทำงานให้ได้ออกมาตามที่ออกแบบไว้ การทำงานของอวัยวะต่างๆตามที่สมองสั่งการทำให้เกิดการพัฒนาและเกิดประสิทธิภาพในการทำงานของอวัยวะนั้นๆ และพัฒนาไปสู่การสังเกต จดจำ และการบังคับอวัยวะไปสู่การขีดเขียนและทำกิจกรรมอื่นต่อไป

กิจกรรมศิลปะกับการพัฒนาทางสติปัญญา

นักจิตวิทยาเชื่อว่า การทำกิจกรรมศิลปะของเด็ก โดยเฉพาะการวาดภาพเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก เพราะเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสิ่งต่างๆในโลกโดยรอบ ซึ่งจากกิจกรรมการวาดภาพจะช่วยส่งเสริมการคิดวางแผน การคิดยืดหยุ่นการเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ฝึกการถ่ายทอดสิ่งต่างๆด้วยการวาดเพื่อพัฒนาไปสู่การเขียนหนังสือต่อไป นอกจากนี้ นักจิตวิทยายังระบุถึงการวาดภาพกับการตัดสินใจของเด็ก ดังนี้

ขั้นที่ 1 เลือกและตัดสินใจจะวาดภาพอะไร

ขั้นที่ 2 เลือกและตัดสินใจว่าจะถ่ายทอดผ่านวัสดุอะไรและจัดออกมาในลักษณะใด

ขั้นที่ 3 เลือกและตัดสินใจว่าจะทำที่ไหน

ขั้นที่ 4 เลือกและตัดสินใจว่าจะทำอย่างไรจึงจะได้ผลงานที่น่าพึงพอใจ

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย

จากความสำคัญของกิจกรรมศิลปะดังกล่าว จึงแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์และเกิดการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการโดยรวมของเด็ก วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กที่นอกเหนือจากการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กแล้ว การ์ดเนอร์ (Gardner, 1980) ยังมีความเห็นว่า กิจกรรมศิลปะจะเป็นการวางรากฐานการพัฒนาทางด้านสุนทรียศาสตร์ให้กับเด็ก ปลูกฝังให้เด็กได้รู้จักซาบซึ้งชื่นชมต่อความสวยงาม การสื่อความหมาย การถ่ายทอดความงดงามความดีของสิ่งต่างๆทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ที่แสดงออกมาในงานศิลปะที่หลากหลาย เป้าหมายของกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กในแง่ของคุณค่าของศิลปะ คือการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ความซาบซึ้งในศิลปะ รวมทั้งการพัฒนาความสามารถทางศิลปะของเด็ก ดังนั้น การจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย จึงมีจุดมุ่งหมายตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ที่ระบุว่า

“เพื่อให้เด็กชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ” การจัดกิจกรรมศิลปะจึงไม่ใช่เพื่อการสร้างศิลปินน้อยที่ยิ่งใหญ่ แต่เพื่อสร้างเด็กให้เป็นคนที่มีสุนทรียะในจิตใจและเติบโตไปเป็นคนที่มีสมบูรณ์ทั้งกายและใจ

.....

เอกสารอ้างอิง

วัฒนา ปุณฺณฤทธิ (2553). การศึกษาปฐมวัย: แนวคิด หลักการ สู่การปฏิบัติ.กรุงเทพฯ มิวเซียมบุคส์ บริษัท มิวเซียม ครีเอชั่น จำกัด.

Fox,J.E. and D.Diffily.(2002). “Intergrating the visual arts.Building young children’s knowledge,skill,and confidence.” in **Annual editions early childhood education**.Connecticut:McGrow-Hill/Dushkin.

Gardner,H.(1980).**Artful scribbles : the significance of children’s drawing**.New York : Basic.